ГРОМАДЯНКА

ОРГАН ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОК НА ЕМІГРАЦІЇ

Ч. 1

1948

КАТРЯ ГРИНЕВИЧЕВА

* 19. XI. 1875
† 26. XII. 1947

Автор романів: „Шоломи сонця", „Шестикрилець", новель „Непоборні", „По дорозі в Сихем"

КАТРЯ ГРИНЕВИЧЕВА

Цьогорічні різдвяні святочні часописи принесли українській громаді сумну вістку. Дня 26 грудня в Берхтесґаденському шпиталі померла найбільша сучасна українська письменниця Катря Гриневичева. Не стало письменниці великого талану, високої культури, глибокого знання та витонченого естетичного смаку.

Катря Гриневичева так високо ставила звання письменника, що кожну, хоч би й найдрібнішу річ, що виходила зпід її пера, викінчувала, різьбила, як мистець-різьбар різьбить свій мармур, прибирала так старанно, як матір свою кохану дитину, коли виряжає її між люди. Може тому зпід її пера не вийшло багато творів, але те, що вона видала, було завжди повновартісне і викінчене.

Катря Гриневичева, з дому Банах, родилась 19 листопада 1875 року у Винниках під Львовом, але ледви чотирьохлітком виїхала разом з батьками і цілою родиною у Польщу до Кракова. Обставини тодішнього життя були такі, що українцям серед ворожого чужого моря годі було навіть виявити своє українське походження. Польки в той час так вороже ставилися до „шизматиків", що навіть замикали водопроводи і не дозволяли брати води з своїх криниць у дворі, тому вся родина таїлась з тим, що вони українці.

Тому не дивно, що дитина серед товаришів по дитячих грах, а пізніше в чужій школі забула рідну мову, а дорослою дівчиною-семинаристкою не тілька не знала, а навіть не чула української мови. У своєму спогаді, вміщеному в альманаху з українського студентського життя в Кракові (Краків, 1931 р.) Гриневичева згадує, як вона вже семинаристкою була на самоосвітніх сходинах у своєї товаришки Гурської. Брат тої показав Катрі між іншими слов'янськими часописами „велику плахту, записану дивоглядними знаками". Гурський закрив заголовок і спитав: „Чи знаєте, який це часопис?" По зрілій надумі, дівчина відповіла: „Гебрейський" — а тоді студент наче наполоханий сказав: „Що ви! Це ж — ваше „Діло".

Це зробило на молоду дівчину таке глибоке враження, що зразу почала вчитися своєї рідної мови.

Дальшого перевороту в душі майбутньої письменниці доконало знайомство з Василем Стефаником і другими українськими студентами, що в міжчасі утворили серед чужого моря в Кракові українську студентську громаду. Від Стефаника, з яким лучила Гриневичеву досмертна дружба, діставала Катря українські книжки, почала брати участь в українському культурному житті. Одначе, хто зна, як пішло б далі життя письменниці, якби не те, що вона молоденькою дівчинкою вийшла заміж за українця Гриневича і переїхала на життя до Львова.

Тут увійшла Гриневичева у вир українського життя, серед чільних українських кругів, бере участь в громадській праці. На 23 році життя починає вперше пробувати свого пера на сторінках черновецького часопису „Буковина", пізніше містить свої твори у Літ.-Наук. Віснику. Видає збірку легенд „По дорозі в Сихем". В роках 1909—1912 редагує у Львові дитячий журнал „Дзвінок".

В часі першої світової війни (в р. р. 1914—17) живе довший час в таборі українських переселенців у Ґмінді (гор. Австрія). Цей побут дає українській літературі прекрасну збірку новель „Непоборні", де героями є нещасні, але характерні, тверді, повні оптимізму українські переселенці. На ці новелі звернула увагу як польська, так і закордонна критика.

По війні і після того, як український нарід страшним напруженням здобув свою державу і в тяжких змаганнях її втратив, Катря Гриневичева поринає у історію нашої давнини, у світлі часи квяжої слави. По довгих студіях дає нам письменниця найкращі свої незрівняної краси твори „Шоломи сонця", а пізніше „Шестикрилець". Мимо незвичайної мистецької вартості цих прекрасних повістей, критика ще досі, як слід, їх не доцінила. Видно, як це у нас звичайно буває з передовими талавами, прийде на це час і оцінять їх хіба тепер, вже по смерті авторки.

Катря Гриневичева любила над усе красу, природи. В давніх часах провадила звичайно літо у Косівських горах, в Криворівні, в товаристві українських письменників Франка, Коцюбинського, Павлика, Гната Хоткевича і інших. В пізніші повоєнні часи і перед другою світовою війною бачимо її щороку в надвірнянщині — в оселі письменників і журналістів в прекрасному куточку „Камені Довбуша".

Ще пізніше, зустрічаємо її у перлині лемківських живців Криниці. Останні важкі скитальські часи довелось цій поклонниці краси і гір перебути і навіки спочити у чудових баварських Альпах в Берхтесґадені в українському таборі „Орлик" Однак, побут у цій місцевості був затроєний уже важкою недугою — цукрицею, хоч мимо цього письменниця трималася бадьоро. Все елегантно одягнена, все повна цікавості і інтересу до краси, музики, науки, громадських справ.

Проктувала написати ще історичну повість з давнього життя прегарного і характерного лемківського племені. Думала описати історію свого роду і чимало інших речей. Її повна духова сила казала вірити у здійснення цих плянів.

Та доля судила інакше. Хоч недуга поступала, бо ж у таборових умовах, мимо найбільших старань дітей покійної, годі було належно лікувати і достарчати коштовної дієти, потрібної для цукриків, але нічого не заповідалось катастрофічного, якби не фатальний випадок. Дня 24 серпня 1947 р., щоб не сполохати пташок, яким посипала на вікно крихти, відступила, не оглядаючись, назад так нещасливо, що впала і зломила ногу. Перевезена до Берхтесґаденського шпиталю, була ще під опікою двох лікарів. Ще мала силу жартувати „Так дорого коштував мені флірт з пташками..." Але коли зламана нога почала гоїтися, виявилось, що вона зломана ще в одному місці. Треба було наново закладати ногу витяг і знову лежати непорушно на спині довгі тижні. Знеможений організм вже не міг витримати. Кінець невблаганно наближався.

До останніх днів, поки не втратила покійна свідомости, була в повні духових сил і пам'яти. Вела з німецькими лікарями розмови, наводила блискучі цитати з творів европейської і німецької літератури, чим німці були просто здивовані. Тиждень перед смертю відвідав покійну д-р Грицай в товаристві сина письменниці у і вона провела розмову у повній притомності.

Померла Катря Гриневичева 26 грудня 1947 р., відбувши сповідь і заосмотрена св. Тайнами.

Численно зібране громадянство табору „Орлик" і з Мюнхену та інших околиць відпровадило велику письменницю на місце вічного спочинку на Берхтесґаденському кладовищі. Від Об'єднання Українських Жінок поращала покійну Голова Берхтесґаденської Делеґатури ОУЖ п. М. Чайківська.

КАТРЯ ГРИНЕВИЧЕВА

Оборона

Вдовець паламар сновигав в сутінках по курній хаті, вбогій, як ясла Господні, — нічо його рук не бралося. Челюсти вже давно почорніли, й святці понасуплювалися, гей у гніву. Зачіпав на ходу ба це, ба те, й тручав зубами люльку, пустісіньку. Давно вже він нежурниці ні в рот, дідьчого сінця й на перехід, та стілько літ привик за думками ганяти люльку з одного кута губ у другий, то й таняє.

Гу, як старе серце хололо від непокою! Стріли, що ще передучора сурмили гей хрусталь величними дзвоном, сьогодня зовсім помітно засунулися кудись в глиб сусідних сіл. Це було так, ніби рідний фронт, цофнений три дні тому, розступався що раз далі, під жорстоко вбитим клином, який з найбільшим трудом силувався викинути зі себе. Всі майже стрільна падали без хісна місто у ворожі окопи, на глухі засніжені поля осторонь. Чужого ж війська в селі, от, добра жменя...

Клонилося полегки під святий вечір, та кому там хотілося мягеньку кутю медом солодити! Кожда хата стала стійкою голубого ворога.

Паламара томила нетерплячка. Від кожного гарматного вистрілу з того боку, що проносився мов на потемки, він стулювався з жури, от як мушка. Чим далі почуття ставало нестерпне і старий добряга кинувся шукати своїх робітних причандалів, засвітив закоптілий каганчик з дротяним ушком, застромив з міцю полупану крисаню на голову, цілу у срібних качільцях, блимнув одним оком у вікно, чи який гадючий бахур не підіймає на сміх його, паламара, а тоді випорпав з під череса здоровенні окуляри власної роботи, кожне скелко, як воляче око, в пів твари, й делікатно по чіпив їх собі на ніс.

Або ж не можна забути все на світі за любою роботою?

Він причикнув на висовганому ослінцеві з косими ніжками, поклав на коліна липову дощечку, а тоді послинив лабатий, тригранчастий олівець і під творчий блеск очий, як із барвінку, став виводити смілу лінію, обкрутом. Це мала бути гилька винної лози, що він її опісля напише ножиком для дверець церковного кіота.

Видовбав декілька ягід, купкою, ні, не йшло. Під руку попала кукла, в дрібоцьких кучерях та ще без рук, що в нього вимолила її школярка Гафійка, — прибив якийсь там один цвяшок і слухав.

Високий зойк сфуркотів над хатою, націлений у стійку ворога, та через добру хвилю розсипався пекольним гуком на далекій громадській толоці.

Паламар встав, зі стогоном почухав потилицю і сховав окуляри в калитку. Хотів згасити посвіту, та пригадав щось. Кіт терся об його ноги, зі стайні знову, на другій половині хати, жалібно заревла корова. Виняв з челюстей мисчину з пирогами, завів із котом милосердну розмову, взяв на коліна гладити:

— Ай, Турчик, бідненький... Хто бив мого Турчика, хто?

У кота на очах слези: він мнявся з лапки на лапку.

— Піду я поміж люди, чогось мені банно... Харчуй, Турчик, на здоровля.

Кіт сягав делікатно, підбиркував пиріг у воздусі, а тоді уплітав що сил. Потягнувся й за останнім, та ґазда цей пиріг із жарту — окреме.

Поправився Турчик на сідалі, облизався — не бере...

А паламар вже у стайні, приляг грудьми до теплої живини, сміявся ніби дитина від ґаздівського вдовілля, забуття:

— Багре, сарако, бабище... Дам кулеші Багрунии, почіхаю... І ти тут, Ласійку, й ти тут? Соли хочеш, а? Ой Боже, Ласійку, ой Боже...

Обіймав ще раз і ще раз маму і сина, підсунув сінця, дав теплої водиці у відро, а тоді обезпечив хату засовом.

Вийшов, подумав стару думу наворотницю:

— Ой, треба відай синові, аби здоров вернув, містечко оставляти. Бо якся не придає сире і'д сухому, так не придаєся старе д' молодому. Зроблю собі будку під лісом, абим тілько дзьобав.

Рявкнуло, мабуть на Поповій обочі, то паламар люто скривився:

— Чужаки окопалися під цвинтарем, батерія коло млина, їхня команда на лісничівці, а ті боками! А, Госпідку, воля Твоя!

Нараз він кинувся, мов від лискавки, з далеким осміхом.

— І справді, піду сам туди, піду сам...

Поплівся з порога, ніби з п'яна, а тут груша налетіла на нього гиллям у сто прутів. Станув під нею, зрадів, що підбілено, тепло, похвалив годовальницю ласкавими словами:

— Де-де другу таку найти, як ти, грущечко? У три роди твоя благодать добрим людям на вдивовижу: й цукрянки й зеленюшки, а боклажки аж на землю лягають літком від мякоти, від паху! На добраніч, грушечко, йду!

Минув пасіку, пристанув під крівлею, згадав, як літком рій на шию йому сів і як тоді обтрусив його в улій любовно, помаленьки.

Не оглянувся вже на хату, ні, ще-ще зачорнів хвильку дві над пільним перелазом, а там пірнув проміж смереки до разу.

О. ЛЯТУРИНСЬКА

22 Січня

Відкіль з'явилося, взялось
давно забуте і закляте?
Яке забило джерело
води живої? — Не вгадати.

Так на руїні з лихоліть
рашіє ранньою весною
квапкий препишний бруньо-цвіт
і дивини і звіробою.

Із небуття, з-під клятьб сторіч
неначе крокус із-під снігу,
воскрес народ ураз, за ніч,
й до сонця підійняв лодигу.

Поглянеш: вколо ще зима,
ще прийде сніговій сердитий.
Дарма, дарма, усе дарма. —
Народ воскрес, щоб жити, жити.

15. I. 48.

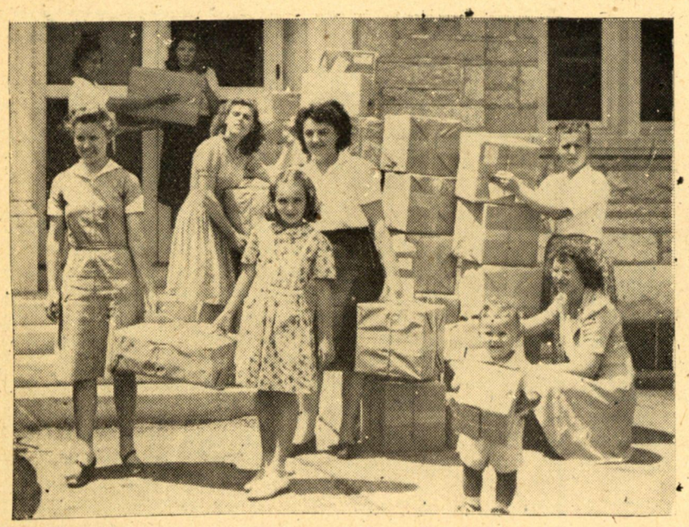

Ми вже повідомляли в „Громадянці" про те, що маємо молодих опікунок гадскитальцями: то українські діти в Колледжі Сестер Василіянок в Філадельфії. Тепер наші читачки можуть самі побачити, з якою охотою і радістю виконують малі українки свій обов'язок.

Ранним ранком село вмлівало, — голосьба шепотом, як вітер у верболозах:

— Паламара голуба стежа у лісові накрила... Чи не на той бік ходив, сирота, до наших?

Вели його незагодя, у розпанахому сардаці, з голими, старими грудьми: знак що не обійшлося без боротьби. Праворуч, ліворуч по двох жовнярів з крісами на поготові, за ними повагом старшина, ще юнак, з русим налетом ни обиччю.

Сніг скрипів, ніби співав, із-за лісу визирнуло червоне сонце. Засіяла церковця на висотах, ніби вінок понад тиху річку.

А паламар простував плече, здавна похиле, здоровив декого з людей. Перед церквою зупинився на мить і з чуттям зняв крисаню, та забув її вдягнути назад, бо від Боженюччиної хати, як білка, скакала йому навперейми чорнюха школярка, шестиліток...

Але вони йшли гостро, і дівчинка допала їх аж під читальнею, де станули розсипом, поки юнак судорожно скручував папіроску. Задихана, з темним огнем в очах, вона рванула раз і другий полою голубого старшинського плаща й прокричала дзвінко понад хати й дорогу:

— Не руш діда, мій дід!

Старшина, навиклий до таких подій, майже рівнодушно стряс її з розкішного одіння, та вона висіла ось знову у його рукава з золотими ґудзиками і в ярій ненависти, що пружила мале тіло до скоку, підлітала в слід йому, як хиже полумя біжить по чатині.

— Тьфу, чортове відроддя! — пробормотів чужинець і спостеріг із нагля, що за десять літ тим бровам, двигневим болюче над очима можна б було дещо простити, а траґічний стиск зубів, сяйливих, як алябастер, міг стати колись привабою одної, другої хвилини.

Його розсмішила до певної міри шарпанина з сільським дівчуком, і він найшов мимолетну приємність у дикому жарті, як коли у дратуванню ніними.

— Пощо тобі діда? Або ж ти — відданиця? — і відмахнувся обома руками з твердим сміхом насильника, вона ж заплелася, як омела, довкола ворожого рамени й майже у повітрі поспівала за цими кроками, що мали на меті жбурнути нею геть.

— Не смій чіпати діда, не смій! — кричала до одуру, — куклу ж мені він струже!

Голубий мав досить ігри, — він цвяхнув раменем ще раз і дівчур упав у скирту снігу, як у гріб.

Її ворогові стало тепер стид: було глупо глядіти, як воно карабкається там на верх, задихане, гей те вовченя у корчах-гаджуґах, вбоге, пелехатеньке...

— Ай, яка з тебе злюка! — пробував по християнськи, коли видів, що не зможе від неї обігнатися. — Вмієш може кусати?

І з наругою простягнув їй свій вказвий палець.

Глянула бистро, у пориві нечуваної відваги потягнулася до цього пальця, — і вкусила його з омерзінням.

Побагровів, глипнув по людях та встромив руки у кишені, свідомий цього, що зі своєї величности виронив цінну одрсбину.

— Що ж би ти дала мені за цього діда, а? — холоднокровно торгувався далі, а сам дав знак мужві.

— Ніщо, ніщо! — затупотіла з силою, а розірвані пацьорки посипалися з її шиї до ніг паламара.

— Ну, то назови мене бодай яким гарним словом, згода?

— Ти, зайдо! — зашипіла крізь зуби і впялила у нього очі, ошалілі з погорди.

Йому підкотилося до горла щось невимовно гірке, чого не сила проковтнути і він зрозумів нагло, що є сторожем законів, які на цій землі не мають примінення. З острахом почув тепер, що це чорнокосе вовча сильніще за нього і що йому властиво не залежить ні трохи на смертній кулі у чиєсь серце.

Це було неправдоподібне відкриття для нього самого, й він зясував з трудом, що ратує тепер одну тілько власну повагу.

Йому стало мало що не весело від збентеження, то ж спробував у поразці виявити з себе побідника!

— Бери свойого діда, бери! І так він землею дише, який там із нього пожиток!

— Обернись! Ходом — руш! — скомандував облегчено.

І силоміць трутив дитя на груди паламара, що хрестився широко.

Погнали обоє снігами, у долину, — здавалося, що він несе її, а це вона додавала йому сил.

ГАННА ЧЕРІНЬ

Півроку

Наїжачився інеєм грудень,
Зимним вітром вдирався в груди.

А за ним, снігопадом насичен,
Засипав, заморожував січень.

І чекали, не терплячи, люди,
Поки прийде на зміну лютий.

Потім будуть берези на стежку
Березневі зсипать сережки.

І весняним диханням квітень
Розігріє замерзлі віти,

А тоді у квітках яскравих
Молодий засміється травень.

Від Парижу до Вінніпегу

„23 листопада о 12 год. дня ми потягом з Gare du Nord від їхали з Парижу до Лондону. Якраз 22 у вечері, напередодні нашого відїзду, почали страйкувати залізничники. Ось тут то ми набрались страху і всю ніч не спали, бо якби ми не виїхали 23 листопада, то мусіли б знову чекати два місяці на місце в літаку, чи на пароплаві.

В 10 год. ранку наш знайомий, спасибі йому, приїхав своєю машиною (бо в Парижі тяжко й авто добути) і повіз нас, наудачу, на двірець. Радість наша була велика; коли наші речі носильник узяв і сказав, що потяг на Лондон відійше, а страйкували ті, що курсували тілько по Франції.

Потяг летів швидко; ніде не зупинявся та й двірці були пусткою, а в душі був страх, щоб страйкарі не зупинили потяга десь серед дороги. Та, Дяка Богові, ми за якихось чотири години приїхали до Ляманшу. Там пересіли на пароплав і через дві години вже були на березі Англії.

Перебули довгу й пильну ревізію документів і речей і знов сіли в потяг, а о8год. вечора приїхали до Лондону, де нас зустрів Гетьманич Данило. Допоміг нам віддати речі на схованку, повів нас до ресторану, почастував вечерею, відвіз на ночівлю до „Українського будинку" і просидів з нами до пізньої ночі.

На другий день ранком узяв нас під свою опіку пан сотник Панчук — він має свою машину, возив нас по Лондоні, показував те,що варте уваги в Лондоні, перевіз наші речі з двірця до будинку летовища, полагодив усі формальності, що до нашого відлету, почастував нас обідом і посадовив до спеціяльного автобусу, котрий везе на летовище (а це від Лондону досить далеко). Ми, подякувавши сердечно сотнику Панчукові, з ним попрощались.

Коли ми приїхали на летовище й повиходили з бусу, нас всіх повели до великої дерев'яної будівлі, зовсім зовнішнього вигляду непоказної. А коли ми вступили до середини, то були здивовані перш за все зразковою чистотою — все блищало. Підлоги вистелені килимами, скрізь попід стінами стоять зручні, обтягнені шкірою, або плюшем, м'які фотелі, скрізь дзеркала. Тут же й буфет, з якого панночки розносять всім пасажирам каву й чай з печивом.

Аж ось заворушилось... нас усіх ведуть сідати в літак. Ми по-одному сходимо по східцях до літака. Літак великий, летить 32 людей. Праворуч і ліворуч, по-під маленькими віконцями, стоять по два вряд великих м'яких фотелі, посередині прохід, всі сидять лицем вперед в напрямку лету, машиновий відділ перед нами, до якого двері замкнені, а позад нас буфет і туалет. Речі були зложені у хвості знадвору. Вже все готове. Панночка, котра обслуговує пасажирів, прив'язує кожного з нас до крісла. Це широкі пояси, вже вправлені в крісло, і коли літак здіймається з землі, чи сідає на землю, то кожний пасажир мусить бути прив'язаний. Треба сказати, що обслуга, як на летовищах, а особливо на літаках, зразкова! Не тільки уважна, а й упадлива — вона Вам і подушечку під голову покладе, і плащик здійме з Вас, бо в літаку тепло й затишно, і повісить на вишальці, там у себе в хвості; вона завжди біля Вас — чи не треба комусь чого, а до того в літаках ці панночки виглядають, як „салонні дами" — вони молоді й гарні, носять форму — англійський, чорного кольору, костюм з білою блюзкою. Чудові панчішки, і чорні відкриті черевики; на голові маленька шапочка зі знаком.

От вже відлітаємо! Східці прийняли, мотор запрацював. Минає п'ять хвилин, і ще п'ять, а літак тільки по землі посунувся, тай не руш. Хвилин з двадцять, а можливо й більше, мотор на всі тони ревів, шипів, гудів — а літак стоїть на місці. Підставили знов східці. Нас висадили, повели до покоїв і почали поїти кавою та чаєм, а літак впродовж 2 годин над нашими головами випробовував мотор. Потім нас знова посадовили до цього самого літака й ми відлетіли. Я не мала жадного відсотка надії, що ми перелетимо океан. От — от, мотор спиниться, здавалось мені, і ми бухнемо в океан. Я без перестанку молилась і благала Бога, щоб ми впали на дно вже неживі, бо аж ніяк я не цікавилась дивами дна морського. Ми летіли чудово! В повітрі — а не шелесне. Це рідко трапляється. Я всю ніч виглядала у віконце: чудове, чисте, зоряне небо, зорі величезні, а небо близько, близько... під нами білі гори — це хмари, і таке враження, що літак лежить на цих горах, він неначе не рушиться, тільки чути, як працює мотор і серце в мене стука — я думаю: „зараз впадемо, кінець..." Глянула на Дмитра Івановича (це чоловік п. Наталі Дорошенко, відомий академик-історик, прим. Ред.), а він спокійно спить. Він взягалі не любив, як панночки його прив'язували, приносили йому каву, чи чудову вечерю — він казав: „Ну й неспокійний народ, я спати хочу!"

Огже думка, що ми загинемо мене не кидала. „Миколо Чудотворче! Не дай мені загинути, бо я хочу повернутись на Україну..." увесь час благала я.

Уже день, аж ось над дверима машинового відділу з'являється електричний напис: одягніть Ваші пояси. Я подивилась у віконце і о, радість. Земля і будівлі. Ми спустились на острові Нью-Фаундленд, летовище Гандер. Ми, з допомогою Божою, перелетіли океан за 17 годин.

Тут уже сніг і справжня зима. Нас вставало усього троє пасажирів. А ті, решта, полетіли до Нью-Йорку. Ми мусіли кілька годин чекати летіти далі до Монтреалю, вже канадійським літаком. Якеж було наше здивовання, коли ми через дві години побачили на залі усіх тих пасажирів, що полетіли до Нью-Йорку, та ще й страшенно перелякaних — повернулись, бо машина зіпсувалась, і вони трохи не попадали в море.

Ми хутко відлетіли до Монтреалю, тільки вже не над морем, а над землею.

А в тім, ми того не бачили, бо увесь час летіли над хмарами. О 12 год. вночі ми над Монтреалем. Це дуже велике індустріяльне місто і коли ми над ним летіли, то здавалось, що воно все горить. Так багато було вогнів електричних, усякого кольору реклям, і відокремлювався на горі, пануючи над усім містом — великий Хрест.

Виставка УкраїнськогоНароднього Мистецтва в Ганновері, Уладжена перед висилкою експонатів до Лондону.

Вхід на виставку.

Хоч ми летіли виключно щасливо, що буває дуже рідко, ніде літак, ані схитнувся, а проте це виграш в льотерею. І коли ми сіли на Монтреальському леговищу й вийшли з літака, я, подякувавши Богові, сказала: „Вперше ів останнє!"

Як тільки ми увійшли до будівлі, одразу нам принесли речі і сказали сідати в авто й їхати до міста, назвали готель, один із найбільших в Монтреалю — де для нас замовлена кімната. Коли ми вийшла сідати в авто, то було враження, що це виставка машин, такі вони всі чудові, блискучі, і великі. Ми сіли в одне з цих авт-летовище дуже далеко від міста. Ми їхали по глибокому, пухкому снігові. Під'їхали до готелю, а там нас зустріли — отець Слюзарь і пан Магалясь. Виявилось, що сотник Панчук телеграфічно замовив нам кімнату і сповістив отця Слюзара про наш приїзд. Переночувавши в Монтреалю, на другий день (наш потяг на Вінніпеґ відходив о 8 год. вечора), ми цілий день були під опікою і гостями у Слюзаря та його милої дружини. А у вечорі, на двірці зібралися ще й інші земляки. І ось ми рушили до Вінніпеґу. Їхали дві ночі й день. Урядження вагонів у потягах надзвичайне. Ми уже, за час війни, відвикли від усякої гігієни і чистоти в Европі, а тут вона просто заворожує. При кожному вагоні досить простора кімната — і там чотири умивальники з холодною й горячою водою, чистих рушників і мила скільки хочеш, стіни дзеркальні. Такі ж умивальні для чоловіків окремо. Вагони тут значно більші, ніж у Европі. На кожну ніч давали чисту білизну. Нарешті 28 о 10 год. ранку ми прибули до Вінніпеґу. Це вже останній наш рейс. Нас зустріли о. протоієрей Савчук з дружиною, пані Когуцька (Голова Жіночого Союзу Українок в Канаді), пані Войценко, жінка видавця „Українського Голосу", пан Арсенич-Королівський Радник, пан Саламон — носол до парляменту, п. Сарнич — редакт. „Українського Голосу" та інші, нехай мені вибачать, як що я забула їхні прізвища, бо були ми і страшенно змучені й зворушені тією сердечністю, яку впиявляють до нас наші канадійські земляки. Вони дійсно мають щиру душу, добре серце, котре широко розкривають для всіх „страждущих". І той щасливий, хто сюди потрапив, бо земляки опікуються ним так, що часто й близькі родичі не зроблять того для Вас, що роблять вони .. Треба ще додати до цього, що вони всі тяжко працюють, не кажу вже про чоловіків, а навіть всі жінки на праці цілий день, а вертаючись додому увечорі, кожний же має родину, ще й господарство веде, а до того тут бувають часто різні громадські віча, збори, засідання та інш. і всі приходять. Просто дивуєшся, як і коли вони встигають все те робити.

Вкінці скажу про найголовніше і те, що боляче лежить в нашому серці — це доля наших утікачів. Я теж виступала раз з промовою на великому рауті, після Конґресової Конференції, й говорила про всіх наших утікачів, про необхідність їх рятувати.

Між іншим оце півроку тому життя тут, як оповідають тутешні люде, подорожчало вдвічі.

Ось оце, тимчасом й усе.

НАТАЛЯ ДОРОШЕНКО
13. 12. 1947 року.
Вінніпеґ, Канада.

Лист з Англії

Поздоровляю з наступними святами Різдвом та Новим роком. Бажаю всім якнайвидше виїхати до Англії. Я працюю в текстільній ф-ці. З вовни робимо нитки. Все робиться машинами. На ф-ці лише нас перших десять українок. З нашого табору я одна. Праця дуже легка. Вже в кінці першого дня кожна працювала сама. Але ми ще три тижні будемо разом з англійками на машинах, а потім самі. Мешкаємо в готелі, 2 км. від фабрики. Відвозять на працю і привозять таксівками. Маємо на 10 жінок 3 великі кімнати (кожна така, як в нас в таборі на 4 особи). Є з нами мати і дочка, мають окрему кімнату, а ми по чотирі. В цих кімнатах лише спимо. Маємо там шафи для убрання та білизни, люстро. Є кімната, де ми собі після роботи чимось займаємось. Там, де ми спимо, є центральне огрівання, в другій кімнаті піч, тут і наша їдальня. Варто описати нашу постіль: дали все нове, ліжка на сітках, два білі простирала, два коци (білі, вовняні з нашої фабрики), подушка, матрац і ковдри вовняні і пухові, шовкові, ріжних кольорів. Спимо як льорди. Тут нам готують снідання та вечерю, обідаємо на ф-ці.

7.30 сніданок, 7.45 ідемо до ф-ки, в 10 год. п'ємо каву, о годині першій обід. Дуже смачний з двох дань завжди — друге і солодке. Зупу їмо ввечері дома. Вечеря з 3 дань. Перші 3 тижні будемо отримувати 55 шилінґів. 30 шилінґів платимо за все в готелю і 5 шилінґів на ф-ці за тиждень за обіди, а решта наша. На четвертий тиждень одержимо 65 шилінґів, а далі скільки виробимо. Директор сказав, що наше щастя, будуччина, в наших руках. Гадаю, що ми справимось. Здається, що перше враження у всіх і в нас і в нашої дирекції — добре. Вчора нам директор подарував по 2 великих помаранчі. На ф-ці зараз є 120 людей, 100 чоловіків, всі англійці і 10 жінок теж англійки і ми. Вечорами в готелю займаємось англійською мовою. Наше місто, кажуть, найкраще в природньому відношенню на весь район. наз. Скіртон. Живемо в будинку, замок, що має 900 років свойого існування. Господиня вчора показувала нам свої мешкання, там залишились деякі речі ще з тих часів. Красвиди чудові. По карткам дають: цукор, м'ясо, молоко. Хліб без карток, ярина, овочі, та все. Говорять, що цих карток не буде скоро. Дуже добре відносяться до нас всі робітники, водять нас, як малих дітей, до їдальні, старанно з'ясовують нашу працю. Між іншим на двірець вийшли нас зустрічати вся дирекція і сами таскали наші багажі (а було що нести) до машин. Всі такі привітні, сміються. Ми вже таксівками поїхали до готелю. Тепер мабуть всі думають там, що ми бідні не бачимо сонця, а лише тумани, а ми боїмося, що ми тут в Англії так і не побачимо туманів. Є все. Напочатку були вітри, переважно вночі, були і дощі. Але були чудові дні з сонцем. І січня був мороз і сніг. Правда, ледве покрив землю (дітям, щоб зліпити бабу, прийшлось зібрати снігу з усього футбольного пляцу і баба вийшла невелика), 2 січня все було чорне, і ми гадали, що то мов сон бачили, брали в руки сніг. Але можливо, ще буде. На цьому закінчую свій звіт. Обіцяла, що напишу — сповнила. Думаю, що вже нічого нового не буде. 12 місяців відпрацюємо і можемо собі вибрати другу роботу, та після цієї ми не захочемо другої.

Я і надалі задоволена, що приїхала до Англії.

З поважан. КОРОВЧЕНКО АНТОНІНА.

Подаємо цей лист нашої членки з Англії без скорочень і без коментарів. Факти говорять самі за себе.

Редакція.

Виставка УкраїнськогоНароднього Мистецтва в Ганновері, Уладжена перед висилкою експонатів до Лондону.

Фрагмент з виставки: килим на ясно-кремовому тлі; в габльоті відповідні вишивки.

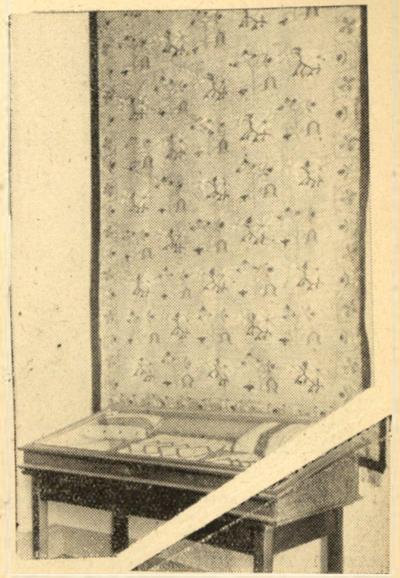

Виставка українського народнього промислу в Ганновері

З 9 до 20 листопада 1947 р. була відкрита виставка нашого мистецтва і промислу в Ганновері для українського громадянства і для чужинців. Ця виставка була ніби переглядом експонатів, зібраних для виставки в Лондоні, а також перевіркою враження, яке вона справить на чужинців.

Фреквенція відвідувачів, своїх і чужих, була дуже велика як рівночасно і успіх виставки. Були цілі делеґації з окремих далеко розкинутих таборів англійської зони, як і кількокротні відвідини німець-достойників, а особливо їхніх жінок.

Це тому, що велику частину виставки займали наші вишивки, творчість українських жінок, невгасаюча спрага до краси наших бабок і прабабок, яку з пієтетом і любов'ю зберігає наше жіноцтво дотепер, в усіх тяжких перепетіях, серед злиднів і непевности, серед убогости таборового життя. Для европейців це був новий світ, незнана ще гамма фарб і кольорів, яку українки дарують світові для радости і краси.

Багато допомогло успіху те, що виставка була приміщена в музейному приміщенні, де були і габльоти, де можна було розмістити речі під склом, кожну окремо, як мистецьку річ.

Взагалі, на цій виставці було уникнуто вічно хиби наших таборових виставок: накопичення матеріалів до того, що кількість зрештою забиває якість. Часто густо такі виставки мають швидче вигляд ярмарку або базару, де сотками лежать одна на одній складені блюзки, сорочки, серветки, і де треба добре попорпатись серед краму, щоб знайти гарну річ. Ганноверська виставка була гарна тим, що стояла вповні на европейському рівну виставкового мистецтва: кожна річ мала своє місце, навколо кожного килима на стіні була рамця з чистого, нічим не зайнятого простору, кожний килим становив собою експонат, а не тло, на якому всуміш розвішуються інші експонати. Кераміка виглядала дуже гарно під скляними покришками габльот, тимчасом, як наші виставки звичайно уживають кераміки, як вази для квітів, а не як експонат сам по собі.

Жінки, свої і чужі, годинами стояли над габльотами і копіювали взори. Це можна було спокійно поручити, бо спеціяльний комітет відібрав вишивки до виставки виключно з мистецького боку, тимчасом, як наші таборові виставки комплектуються часто за принципом „щоб нікого не образити". З вишивок були: обруси і серветки з малими серветкоми, лянченсети, рушники, хусточки до носа, блюзки, вишивані сорочки з строїв різних частин України. Був і один цілий оригінальний народній стрій з Тишковець, пов. Городенка, який придбала Управа табору Байройт.

Експонати дали американська і англійська зона в шляхотному змаганні за найкращі зразки нашого мистецтва. Випрацювали їх жіночі майстерні таборів: Авґсбурґ, Ашаффенбурґ, Байройт, Бамберґ, Ділінґен, Берхтесґаден, Герсфельд, Етлінґен, Ерлянґен, Вайссенбурґ, Ляндсгут, Міттенвальд, Міттертайх, Майнц-Кастель, Новий Ульм, Реґенсбурґ, Ауфкірх, всього 100 вишивок. Ті самі робітні дали і кілька ляльок в національних стилевих строях. Ганновер сладив альбом вишивок. музейної вартости (п. Ростинська), де є вишивки від надзвичайно ніжних вишивок Полтавщини до буяння кольорів на Буковинських взорах.

Великий ефект справляли і наші різьби, зроблені переважно в Інґольштаті та трохи в Новий Ульмі. Приваблювали усіх шахи для яких варто повчитися цій шляхотній і мудрій грі.

Кераміка таборових майстерень (п. Литвиненко Берхтесґаден і п. Кагали в Міттенвальді) показує певний нахил до пристосовання вимог українського

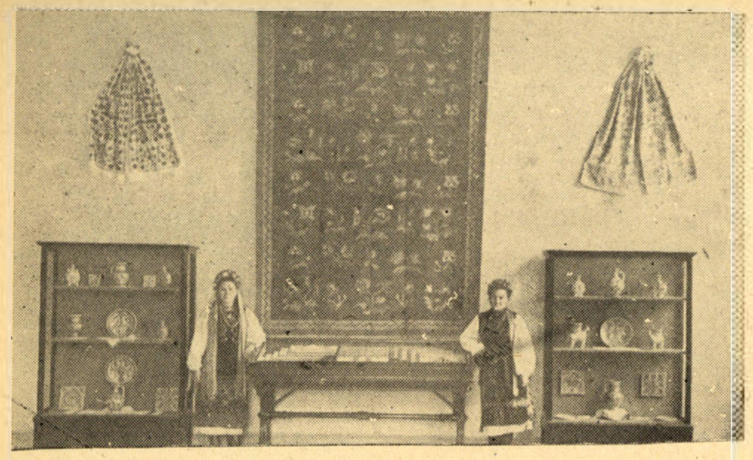

Виставка Українського Народнього Мистецтва в Ганновері. Уладжена перед висилкою експонатів до Лондону.

Фраґмент з залі виставки: полтавський килим, габльота з вишивкою і габльота з гуцульською керамікою.

стилю до можливостей еміґраційної післявоєнної продукції. Найбільшою цінністю були зразки старої гуцульської кераміки (роботи гончарів Кощава і Цвілива), які вдалося придбати для виставки в Ганновері.

Не вдалося придбати для виставки жадного килима, чому довелося обмежитися тими, які можна було визичити; то були цінні українські килими з ручно пряденої і вдома фарбованої вовни.

У виставці брав участь проф. Мощенко своєю збіркою, яка складалася з рисунків орнаментики, як: дереворізьба, кераміка, писанки, ткацькі, орнаменти і інш.

Над мистецьким оформленням виставки багато попрацював мистець М. Дмитренко і архіт. Кубарський.

Ця перша спроба, як генеральна репетиція, виставка була дуже вдалою і показала, що ми можемо сміло виходити з нашими тутешніми експонатами на широкий світ. Одвічний гін до краси, такий характерний для українців, поміг нам і в нужді біженецького життя створити цінности, які гідно зарепрезентують нас перед тими, хто досі тільки чув про наше існування. І знову треба підкреслити, що основний вклад в цю репрезентацію зробило наше жіноцтво.

Роздача членських відзнак ОУЖ в таборі Гайденав

З рамени ОУЖ відсвятковано в нашому таборі день Матері при великій співучасті жіноцтва і всіх таборян. Рівнож 24 липня звеличено святочною академією день кн. Ольги.

Програму академії складали точки, виконані найкрщими артистичними силами нашого табору.

Дня 12 жовтня відбулася святочна роздача членських відзнак. О год. 3-ій залунав святочно церковний дзвін, скликаючи жінок до церкви. З бараків жигла жінки спішилися до бараку-церковці. Осіннє сонечко усміхалося приязно до них. А берези біля церкви шелестіли золотистим листям, ніби питаючи, що це сьогодні з нашими жінками. Чого такі схвильовані. Куди спішаться так.

В церкві, на тетраподі, застеленому вишивкою, відзнаки уложено в тризуб, прибраний стьожкою національних кольорів. Зібрані всі священники табору посвятили відзнаки і один з них теплими словами промовив до жіноцтва. По скінченні церковної церемонії, жінки уставилися на вулиці по чотирі вряд, а попереду дві членкині несли відзнаки. Величавий похід переходить головною вулицею табору, прямуючи до театральної залі. Діточки з повагою і цікавістю приглядаються до своїх мам.

Театральна заля була гарно прибрана зеленими гілками та червоною орябиною. На сцені в центрі висів великий портрет кн. Ольги, прибраний вишивками і квітами. Червона орябина з повагою клонить свої червоні ягідки перед великою жінкою-героїнею. На серці робиться так тепло, ніжно. Забувається на хвилину, де ми і що з нами.

Свято відкрила короткими однак палкими словами голова ОУЖ. Взивала жінок гідно носити цю відзнаку та бажала з честю донести їх аж до Рідної Землі. Потім промовили до зібраних настоятелі обох церков та культ-освітній референт.

Відтак наступила роздача відзнак. Насамперед найстарша віком членкиня Управи ОУЖ припняла відзнаку Голові ОУЖ, дякуючи їй за невсипущу працю в організації Потім Голова удекорувала відзнаками членів Управи ОУЖ, зв'язкових бараків та інших членок, викликаючи їх поіменно. Декоруючи, до кожної жінки Голова промовляла кілька теплих слів. Відтак жінки розійшлися, гордо несучи на своїх грудях відзнаку з портретом великої княгині українки.

Кожна з них рішуче постановляє собі, що і вона завжди стоятиме за честь і свободу своєї країни.

Іваськів Текля.

Виставка Українського Народнього Мистецтва в Ганновері. Уладжена перед висилкою експонатів до Лондону.

Старовинний подільський килим, ляльки в народніх полтавських строях. Габльоти з деревними гуцульськими виробами. (Виконані в робітні Інґольштату).

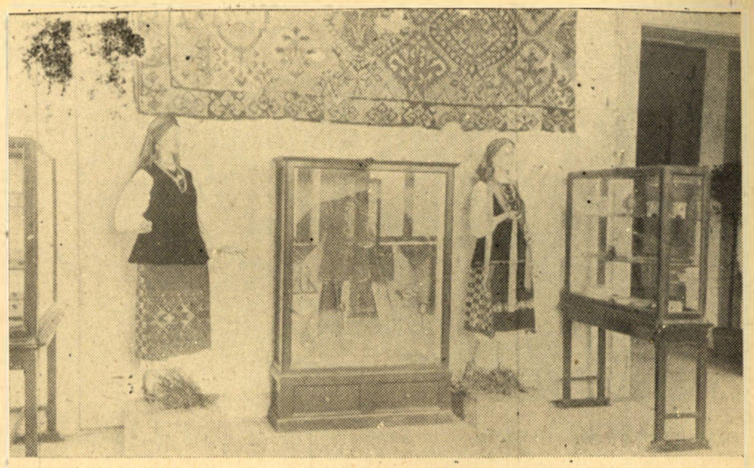

КУЛЬТУРНИЙ ПОЧИН

14. XII. 1947 р. улаштувала Делеґатура ОУЖ в Реґенсбурзі „Вечір мистецького читання творів українських письменниць". Були прочитані твори Марка Вовчка, Ольги Кобиланської, Лесі Українки та Олени Теліги.

Вечір відбувся в гарно прибраній картинами та скульптурами залі, де якраз була виставка творів малярів та різьбарів.

Твори наших письменниць читали артистки театра В. Блавацького п. п. Горленко, Левицька, Шашарівська та Дичківна.

Оповідання М. Вовчка „Два сини", актуальне і сьогодні, в мистецькому виконанні п. Шашарівської, викликало у присутніх сильне враження.

Твори Ольги Кобилянської „В долах" і „У св. Івана", хоч і не належать до найбільш характерних у творчості письменниці, але у виконанні п. Левицької подобались публіці і викликали рясні оплески.

Прекрасно виконала п. Горленко три поезії Лесі Українки, зв'язані однією ідеєю — туга за батьківщиною.

Поезії Ол. Теліги прочитала п. Дичківна, яка навіть своєю зовнішністю гармонізувала з творами талановитої письменниці, не кажучи вже про надзвичайно вдале виконання. „Вечірня пісня" та „Мужчинам" — одні з найкращих творів Олени Теліги — у мистецькому виконанні п. Дичківни яскраво відзеркалювали світогляд поетки-героїні, мучениці за українську ідею. Як героїчне було життя поетки, так героїчна була і її смерть. І якраз такої смерти благала вона у Бога. Вона все життя мріяла, щоб „Бог послав їй гарячу смерть, не зимне умирання".

Вечір мистецького читання творів українських письменниць залишив у присутніх глибоке враження. Жіноцтво опустило залю в піднесеному настрої.

Ст. Н.

Перший Жіночий Хор

Делеґатура і Область ОУЖ в Реґенсбурзі можуть бути прикладом добрих помислів і все нової ініціятиви в культурно-освітній діяльності.

Їм же належить і честь організації першого репрезентативного жіночого хору в Німеччині. Хор цей зорганізувався спочатку тільки через потребу самої делеґатури відсвяткувати гарно і урочисто свято кн. Ольги. Але вже перший виступ був такий вдалий і успішний, що само собою повстала думка продовжувати працю хору і далі. Другим виступом була поїздка до малої делеґатури області, що не мала змоги своїми силами улаштувати свята кн. Ольги, а потім до хворих в туберкульозній санаторії, що зі сльозами на очах слухали веселі і тужливі, а все для нас такі рідні і зворушливі пісні, які принесли їм жінки в атмосферу сірої і нудної шпитальної щоденшини.

Керує хором п. диригентка Л. Кокодинська, яка зуміла виробити якийсь новий, спеціально жіночий стиль диригування, без буйних стряхувань головою, присідань і притоптувань, а весь складений з м'яких і граційних коливань і помахів рук.

Шкода, що через виїзд учасниць до Англії, хор зменшився на пару осіб, але і в тому складі, який є тепер, він викликав захват і похвали від учасників з'їзду Української Автокефальної Православної Церкви, а відомо ж, що наше духівництво є чи не найбільш вибагливим і ознайомленим цінителем пісенного мистецтва.

Наші делеґатури повинні були б організувати у себе дебюти Реґенсбурзького хору, а може цей добрий приклад пробудив би відвагу і охоту і в інших жінок зорганізувати свої хори.

Жіночий хор з Реґенсбурґу на чолі диригенткою п. Л. Кокодинською. Стрій вишивані бюзки і довгі чорні спідниці.

Але в такому разі треба би було наслідувати Реґенсбурзький хор і в умілому та культурному складанні програму: вони співають народні пісні та композиції М. Лисенка, О. Кошиця, М. Леонтовича, М. Волошина, К. Стеценка і Г. Китастого, подаючи таким чином для української публіки найдобірніше, що витворене в нашій пісні.

Звязки ОУЖ

У доповнення до звідомлення з Пленума Головної Управи ОУЖ, що було поміщене в 10 ч. Громадянки — слід ще зясувати стан у референтурі звязків ОУЖ.

За завдання поставлено собі:

1. Звязки з українськими середовищами, зокрема з українськими жіночими організаціями в різних країнах.

2. Звязки з чужинними жіночими організаціями та установами.

Відносно першого відтинка треба на вступі зазначити, що всі позитивні осяги є вислідом не лише заходів нашої організації, але заразом співучасти власне тих-же самих організацій, з якими нас лучать тепер живі взаємини.

І так напр. від самих початків, коли ще було більше технічних труднощів і наша організація розпоряджала меншими можливостями — перші старання Управи ОУЖ були спрямовані передусім на навязання взаємин з українськими жіночими організаціями Америки і Канади. В короткому часі, у висліді обосторонньої дбайливости розвинулася оживлена співпраця передусім із Союзом Українок Америки, Канади, Комітетом Українок Канади та Централею Католиків Канади. Вони повели широку допомогову акцію для скитальців, висиляючи сюди харчі й одяг. З другої сторони ми старалися інформувати їх про наші справи, посилали їм відповідні матеріяли, вони-ж у свою чергу виступили активно в обороні наших інтересів. Заокеанські Комітети і організації повели акцію за позитивне розвязання нашого важкого положення, за запевнення нам безпечного побуту на еміґрації, за корисне для нас переселення, передусім іміґрацію до Америки і Канади та — що найважніше — за насвітлення положення цілого нашого народу та подій в Краю.

Слід ще підкреслити, що в ділянці українських звязків зі світом заокеанські організації мають найбільші можливості і на ділі вони — користуючися своїм становищем повноправних громадян — промовили перші про ті справи, про які досі світ мовчав.

З країнами полудневої Америки не вдалося нам нажаль навязати дієвого звязку і наразі ми висилаємо тільки свої матеріяли Комітетам Бразилії і Арґентини.

З европейських країв остаємо в контакті з Центральним Українським Допомоговим Бюром в Лондоні, де досі знаходили ми зрозуміння і поміч для нашої роботи у пана сотника Панчука — а дальше зі Союзом Українок Франції. Він — як відомо — проводить живу пропагандивну діяльність, уміло використовуючи всякі можливості інтернаціональних зборів і виступів у Франції.

З іншими теренами, як Австрія, Бельгія, Італія перебуваємо здебільша тільки в інформаційних відносинах передусім з тих причин, що там або нема жіночтих організацій зовсім, або проявляють дуже слабу діяльність. На другому відтинку нашої праці: звязки з чужинними організаціями — натрапляємо на більші труднощі і в деяких випадках наше відношення буває односторонне. Та всеж ми висилаємо в різні місця свої видання і письма, де зясоване наше становище до засадничих справ і наше положення.

Безпосередньо від ОУЖ звязалися ми з жіночими організаціями Бельгії і Франції, звідки стрінулися з дуже прихильним ставленням. Крім цього посилали ми свої матеріяли до використання серед чужинців у Австрії, Швайцарії й Італії, де католицька група жінок, що видає журнал „Ля Фамілія" живо зацікавилася нашими рефератами про родинні, популяційні та соціяльні відносини в Україні.

Окремий відтинок наших чужинних звязків становить міжнаціональна Ліґа Жінок на Еміґрації. Заснована вона нашими стараннями і ми українки зі своєї сторони дальше даємо великий вклад у її працю. Президентка Ліґи зміняється що три місяці за всіми національностями по черзі, натомість сталий секретаріят провадить тепер референтка звязків ОУЖ.

За час 9 місяців своєї діяльности має Ліґа вже деякі успіхи. Досі виготовлено секретаріятом Ліґи ряд меморіялів до жіночих організацій, Англії, Франції, Бельгії, Америки і Канади, до промінентних осіб та до важних центральних установ. Темою наших звернень є передусім справи положення еміґрації, всі труднощі засадничої і практичної натури, переселення, забезпечення слабших, хорих, а передусім дітей, молоді родини і національних груп як цілости з усіми їх релігійними, моральними, національно-культурними, соціяльними і побутовими потребами.

На свої письма дістали ми відповідь від жіночих організацій, Світової Централі Церков, пані Рузвельт та централі ІРО, яка на своїй конференції розглядала меморіял Ліґи.

Навязала теж Ліґа контакт з тутешніми американськими чинниками, в тому з Клюбом Американських Жінок. На цьому відтинку успішно проведено культурно-пропагандивний показ народнього мистецтва, ноші, пісні і танку, про що було вже звідомлення у різдвяному випускові „Громадянки". В цій ділянці є і дальші можливості праці, яку Ліґа буде старатися продовжати, дбаючи про зовнішню пропаганду, а заразом про затіснення культурних взаємин, пізнання себе та інформацію між національностями, що перебувають на еміґрації.

У вівторок 3 лютого 1948 р. відійшла навіки

Д-р Неоніла з Кудрицьких

ЕНГЕЛЬ

лікар-громадянка, діяльний член Об'єднання Українських Жінок на еміґрації, про що з тяжким смутком повідомляє своїх членів і громадянство Головна Управа ОУЖ. Вічна їй пам'ять.

Вцілому — з погляду звязків — Ліґа являється успішним засобом спільного обстояння спільних інтересів, пригожою площиною культурних взаємин та поширеною базою інтернаціональних контактів.

Підсумовуючи стан звязків ОУЖ, треба — побіч завдань дальшої і кращої їх розбудови — підкресли конечність випрацювання нашою організацією якнайбільшої кількости повновартних матеріялів, які послужили би засобом інформації серед чужинних середовищ. Нашим завданням є не лише знайти дороги в світ, але й виповнити наші звязки відповідним змістом, щоби світ почув щось більше про Україну та про життя і змагання цілого нашого народу.

Дарія Ребет.

ПРЕДТЕЧА ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ

(в 24 річницю траґічної смерти Ольги Басараб)

Чимало подій перейшло на екрані історії українського життя за останні чверть сторіччя, а зокрема в підпільних змаганнях молодого українського покоління.

Особливо останнє десятиліття принесло цілі гекатомби жертв по тюрмах і концтаборах ріжних окупантів, а страхіття кривавої війни затупили вражливість на ці безправства і звірства власть імущих.

Теперішні підпільні змагання на рідних землях тримають в невпинному напруженні не тільки тих, що мають в рядах борців своїх найближчих. Ціле суспільство з увагою слідкує за їхньою боротьбою.

І не має кінця цим кривавим зусиллям, не видно — коли спиниться нарешті цей нерівний бій двох сил, в якому кривавляться без краю і кладуть свої буйні голови найкращі паростки нашого народу. Їм немає ліку, багато з них гинуть безіменні і незнані, незнані також і місця їх смерти, їх могили. І скільки ще жертв доведеться зложити українському народові на жертівнику його боротьби за волю.

А для теперішнього покоління не видно вже й початку, не видно тих жертв, що впали на шляху змагань тодішньої підпільної організації УВО.

Ось одна з цих перших, скромна людина, здисциплінований рядовик, включений в міцний ланцюг конспіративної роботи. Людина, вихована в твердій школі сирітського життя, уміла виплекати в собі ідеал громадської одиниці. Без пози і патосу, була втіленням невтомного ентузіязму, який не спалахував солом'яним вогнем, а горів постійним жаром, що в сумі творив ідеал сильної людини. Вона приступала до роботи, як до справи зовсім самозрозумілої, звичайної і природньої, і це давало їй ціху людини самопевної в доброму розумінні цього слова, послідовної, з незвичайною ініціятивою. Індивідуальність непересічної міри, людина, яка здібна до великих діл і великої трагедії.

Вже 24 роки минуло з того часу, як в поліційній тюрмі у Львові при вул. Яховича перестало битися шляхотне серце характерної людини Ольги Басараб — дня 13 лютого 1924 року.

Гнітюча вістка про її траґічну смерть на віконній граті тюрми передісталася до її рідних і найближчих знайомих, яким,врешті,по тяжких зусиллях вдалось відкрити рубець таємничої смерти. Тіло її віднайдено на Янівському кладовищі в спільній могилі бездомних, а анатомічне дослідження виявило тяжкі ушкодження від побоїв. Бажання львівської поліції затерти поспішно сліди свого злочину не вдалось; неповинна траґічна смерть скромної людини виросла в безсмертну легенду траґічного геройства сірого рядовика у нервіних змаганнях підпільної організації на терені галицької України.

На львівському цвинтарі виросла свіжа могила нового борця за волю.

Наші заокеанські сестри допомогли поставити на могиґі тривалий пам'ятник з чорного граніту, а прекрасна вінета з бронзи роботи українського мистця закріпила на довгу пам'ять ім'я цієї витривалої, міцної Страдальниці.

Щороку в день Зелених Свят і 1 листопада приходять на могилу маси місцевого населення з духовенством і складають квіти та моляться за її вічний спокій і вічну пам'ять.

Ні зміна режиму, ні влади, ні окупантів не впливає на ці об'яви пієтизму. Могила все свіжо заквітчана і свідчить, що віра людини не заломилась...

* * *

Ольга з Левицьких Басараб народилась 1889 р. в Підгородю коло Рогатина в родинні священника. В ранніх реках втратила родичів і тоді переважно власними силами перебивалася через сирітське життя. Спершу в монастирському заведенні для дівчат у Вайзвассер на Шлеську, відтак в дівочому Інституті в Перемишлі здобула середню освіту; при своїх вроджених здібностях уміла поглиблювати знання і не лише помагати своїм товаришкам в науці, але також інтересуватися книжками і працювати в інститутській бібліотеці. Взагалі, книжки були її найбільшою пристрастю і з ними вона ціле життя не розставалася. Брала живу участь у видаванні інститутського журналу, в драматичному кружку і т. д.

Інститутське співжиття товаришок виробило вже тоді в її молодому періоді життя інтерес і зрозуміння до суспільних питань.

Задушевну мрію студіювати медицину і стати лікаркою не довелось здійснити. Курси Червоного Хреста, які організовано перед першою світовою війною вона вивчила з великою увагою.

Жіноча чота Січових Стільців в 1914 р. мала її також в своїх рядах.

В 1915 р. стратила чоловіка інж. Дмитра Басараба, першого австрійського старшину, що згинув на італійському фронті, з яким була повінчана заледве кілька місяців.

Український Жіночий Комітет у Відні для допомоги українським воякам в часі першої війни, знайшов в ній віддану співробітницю, яка своєю ініціятивою, витривалістю та безпримірною працею розвинула діяльність цієї установи до небуденних розмірів. По шпиталях і домах для виздоровленців закладала курси неграмотних, засновувала цілі школи доповнюючої науки, читала, випозичала книжки, кореспонденція, відшукування евакуйованих родин ранених жовнірів, — це лише головні риситої великої мозольної праці, яку виконувала ця організація, а Ольга Басараб була її головним мотором.

Потім в 1918 р. розвал фронтів і поворот жовнірів до краю; цей момент поставив її до нової ділянки роботи: спрямовувати поворотців на відповідні шляхи, щоб не потрапляли в нові лагері інтернованих та пішли поповняти ряди УГА, яка кривавилась на українських землях. А потім праця в Хрістіан Герольд закордонній акції допомоги жертвам першої війни.

Далі організація українців емігрантів, які осіли в Відні її всюди бачили при праці. В Жіночому Союзі, робітничому клюбі і на курсах доповнюючої науки для українських дітей, а усіх імпрезах, які влаштовувались емігрантами.

В 1923 р. повернулася до Львова і перші кроки свої звернула до жіночої організації Союзу Українок. Та не встигла ще на цьому пості розвинути своєї діяльности, як люта і трагічна смерть вирвала її з середовища співробітниць легальної громадської праці.

Її товариші по підпільній організації знають, якого твердого і характерного друга втратили вони в такий жорстокий спосіб. Але ця скромна жінка вміла бути вірною гаслу:

„Радше смерть, ніж зрада товаришів праці і справи."

С. О.

* * *

С. Нагірна

З ЛЮДЬМИ Й МІЖ ЛЮДЬМИ

V. Здоровлення

Нормальним і загально поширеним проявом знайомства, приятельства й пошани між людьми є здоровлення або вітання.

Це є найпростіша й звичайна форма поведінки з людьми й між людьми. А проте, й привітатися треба вміти. Це наш перший крок і рух між людьми. По способу, як хто вітається, зразу відріжняємо виховану людину від мало або зовсім невихованої.

Здоровлення є давньою звичкою у всіх народів світа, навіть на найнижчому ступні культури. Цей найбільш поширений звичай ввічливости протягом століть перейшов ріжні зміни.

Найстаршою формою здоровлення є падання підвлядного перед володарем на землю лицем. Ця форма ще й до сьогоднішнього дня залишилася на сході.

На протязі багатьох століть постали у формах здоровлення різні зміни, в залежності від розвитку культури, як також від характерних властивостей народу.

Здійманна капелюха при здоровленні принялося в Европі тільки в 16—17 столітті й задержалося до сьогоднішнього дня.

Коли хочемо бути ввічливими, ніколи не лінуймося пристойно поздоровити тим більше, що це нікого не втомить. Ввічливе привітання викликає й таку саму відповідь.

При здоровленні треба мати на увазі декілька основних правил:

Завжди треба глядіти привітно в обличчя людині, яку здоровимо чи відповідаємо на привітання.

Ніколи не виявляємо свого невдоволення назовні, коли вітаємо особу, нам насимпатичну.

Мусимо рахуватися з тим, кого здоровимо та на якому місці.

Загально здоровимо на вулиці всіх знайомих, а навіть тих малознайомих і випадкових людей, з яким ми один раз зустрілися у приятелів чи знайомих.

Завжди здоровить першою молодша особа, але взагалі добре вихована людина не чекає на поздоровлення.

Підвладний повинен перший здоровити свого начальника, але вічливий начальник, коли має перед собою вихованого підвладного, не чекає на привітання, коли зустрінеться з ним поза урядом, бо вулиця, театр чи сальон — це не канцелярія чи фабрика.

Завжди старший привітає перший молодшого, а навіть начальник свого підвладного, коли той іде з жінкою.

На вулиці мужчина здіймає капелюх і держить його на висоті рамен, аж поки здоровлена особа не пройде. Рука, якою кляняється, повинна бути вільна. Палиця чи йнша річ повинна бути в ту хвилю в другій руці. Капелюх підносимо так, щоби рукою не закриватися від стрінутої особи.

Жінка здоровить чи відповідає на привітання легким схиленням голови.

Голосно здоровимо на вулиці тільки дуже близьких знайомих, але ніколи не гукаємо на них на другий бік вулиці.

Непристойно на вулиці при зустрічі з гамором зупинятися, обіймати, цілуватися, не звертаючи уваги на те, що це перешкоджає вуличному рухові.

Мужчина здоровить жінку завжди перший, але молоді дівчата, які ще вчаться, здоровлять перші своїх учителів чи священника, як також інших осіб старшого віку.

Дуже негарною звичкою є при здоровленні не здіймати капелюха, а тільки рукою діткнутися, його або по військовому віддати честь. Таке здоровлення є непристойне, і його треба вивести, особливо між молоддю, яка чомусь часто уникає ввічливо вітатися.

Також можна зауважити, що дехто, особливо з нових емігрантів чекає, щоб жінка перша привіталася, коли проходить повз мужчину, який стоїть. Такої звички в Европі нема. Мужчина завжди вітається перший.

Останнім часом у мужчин приняявся звичай ходити в літі з неприкритою головою. Коли мужчина не має капелюха на голові, то схиляє голову і легко верхню частину тіла, а не як це у декого буває звичкою: кліпне оком або моргне бровою і це має бути привітання.

При здоровленні не сміє бути в устах папироса. Також коли на вулиці зупиняємося поговорити з кимось, особливо з жінкою, перестаємо курити. Коли мужчина цього не зробить, жінка може перервати з ним балачку й відійти.

Також при зустрічі з жінкою чи старшою особою непристойно мужчині тримати руки в кишенях.

Коли мужчина зустріне жінку на вулиці, не повинен сам зупиняти її, хіба жінка сама виявить ініціятиву... В таких випадках мужчина, вклонившись, не покриває голови, поки жінка сама йому про це не нагадає, але це повинно статися з її боку негайно.

Коли йдемо вулицею в товаристві приятелів чи знайомих, з якими вітаються незнайомі нам особи, то нашою повинністю є також відповісти на їх поздоровлення, але при цьому з цікавости не розглядаємо їх, не оглядаємося за ними й не розпитуємо про них.

Коли сидимо, приміром, в парку на лавці (це торкається мужчин), а біля нас проходить знайома поважна жінка, чи якась старша поважна особа, встаємо, кланяємося, а сідаємо, аж пройдуть,

Коли входимо до трамваю, кіна, ресторану, каварні, — не здоровимо незнайомих людей, а тільки тих, які сидять при столі, біля якого ми хочемо сісти. При чім, перед тим, як сісти до такого спільного стола, мусимо попрохати дозволу коротким реченням: „Чи дозволите?" Коли, кінчивши їсти, відходимо від спільного стола, мусимо вклонитись тим, що ще залишаються.

В потязі здоровимо лише в малих відділах так само, в театральних льожах.

В урядах здоровить перший той, хто входить до кімнати, без огляду на те, чи це жінка, начальник, чи якась старша особа. Так і в крамницях.

Коли мужчина їде швидким темпом в авті, повозі, чи на коні, то не здіймає капелюха, а здоровить тільки схиленням голови.

Коли мужчина зустрічає по дорозі похорон, або інший церковний обряд, здіймає капелюх, без огляду на те, чи це обряд його віри, й чи він взагалі віруючий.

Коли на вулиці розпитуєте про щось поліцая, чи якусь незнайому людину, то, подякувавши, підіймаєте капелюха.

Останнім часом прийнялося у мужчин, особливо у молоді, ходити в літі з відкритою головою, з капелюхом чи шапкою в руці. Дехто з'являється на вулиці взагалі без шапки чи капелюха.

Хто здоровить без капелюха чи шапки, схиляє легко голову й горішню частину тіла.

Завжди будьмо уважні та ввічливі до дітей, що нас здоровлять, і не забуваймо відповісти їм на привітання навіть тоді, коли поклін дитини з якоїсь причини був невдалий.

Дітей дуже тяжко навчити вітати старших. Це справляє їм велику трудність, особливо коли не привчати до того змалечку. Вони при цьому соромляться, червоніють і хвилюються. Але коли ми привітливо відповімо на поздоровлення, то це дає їм відвагу на майбутнє. Коли злегковажити здоровлення дитини, вона тяжко переживає цю образу і другий раз з великим трудом одважиється поздоровити.

Як бачимо, здоровлення складна й деліката справа, й до неї треба ставитися уважливо та вже з малку виховувати дітей під цим оглядом, бо часто буває, що невмінням привітатися ображаємо людей і викликаємо їх невдоволення чи сміх.

В цій статті ми говорили головним чином про здоровлення на вулиці. В дальших статтях спинимося над тим, як належить здоровити в хаті, як знайомитися і як подавати й цілувати руку.

Дешеве печиво

Коло 50 гр. товщу і 1 яйце вистарчають до цілого ряду дешевих печив, при чому помагає деколи звичайна бульба.

Крихке тісто з яблуками

ТІСТО.

75 гр. смальцю або маргарини (ев. 3 ложки оливи), 75 гр. цукру, 10—20 гр. ванілі або іншої есенції. 1 білок, $^1/_2$ жовтка (можно замінити 1—2 ложок соївої муки і 2—3 ложки води або молока).

375 гр. пшеничної муки, 12 гр. (4 счерчені кавові ложки) порошку до печева, 6 ложок води.

Утирається смалець чи маргарина на піну і щоразу додається цукор, запах (есенція), білок і жовток.

Далі, поперемівно з водою додають $^2/_3$ муки з порошком до печива. Решту муки висипається на стільницю, додається попереду приготовану масу і міситься разом на тяжке тісто. Коли тісто прилипає до стільниці, додають ще муки. Половину тіста (скупо) витачується відповідно до величини бляхи (коло 32 x 46 см). Краї тіста витачуються зовсім тонко. На витачене тісто кладається посмаровану бляху і обкраюють довкруги так, щоби воно спиралося на боках бляхи на 3 см. високо. Обираються яблука, краються на куски, додають трохи води і тушать під покришкою на слабім вогні треба часто мішати. По вистуні додається решту цукру і румову чи іншу есенцію, ев. домішується прербрані родзинки або дрібно посічні мішані овочі.

Так приготовану масу розсмарувати рівно на тісто в блясі. Жовток розмішати з молоком і посмарувати краї тіста по заложені його на масу. Другу половину, попередньо приготованого тіста, посмарувати жовтком, поколоти вилкою і покласти на тісто, що вже є в блясі.

Печеться в дуже гарячій рурі коло 30 хвилин.

ПЕРЕЛОЖЕННЯ.

1 кгр. яблук, 3 ложки води, 50—125 гр. цукру, кільканадцять крапель румової есенції.

Для поліпшення 50 гр. родзинок, або сушені мішані овочі.

ПОСМАРУВАННЯ.

$^1/_2$ жовтка, 1 ложка солодкого молока (може бути пісне).

КАЛЕНДАР
пам'ятних дат

Січень

1. I. 1919. Закон про Автокефалію Української Церкви.

Уряд УНР видав закон про автокефалію, тобто незалежність Української Православної Церкви і повів про це переговори з Царгородською Патріярхією. Більшовицька навала припинила дальший хід цієї справи.

6. I. 1742. Помер Гетьман Пилип Орлик.

Гетьман Іван Мазепа по невдалій Полтавській битві в 1706 р., мусив еміґрувати на Молдавщину і скоро (1709 р.) там помер. На гетьмана по його смерти обрано генерального писаря Пилипа Орлика, найвирнішого товариша і помішника Мазепиного. Орлик поїхав до Швеції шукати допомоги для України і їздив по різних країнах, пропагуючи українські справи. На Україну повернутись йому не судилось і він помер на чужині. Поховано його в Ясах у Румунії.

6. I. 1846. Засновано Кирило-методієвське братство.

Українське таємне політичне товариство, закладене у Києві Тарасом Шевченком, письменником і поетом Пантелеймоном Кулішем, учеником Миколою Гулаком, учителем Василем Білозерським, етнографом Оланасом Марковичем та іншими. В Києві, під Андрієвського Церквою, в кімнаті Гулака, що мешкав у священника цієї церкви, збирались братчики і слухали надхненні слова Шевченка, читали його пророчні твори, а також „Книгу Битія Українського Народу" та „Устав", уложені Костомаровим. Ідея національного відродження, духовного і політичного об'єднання всіх славян в одну велику родину, до складу якої Україна мала війти не тільки, як рівний і повноправний член, а й мусила б посісти чільне місце в сім'ї вільних народів. Братчики мали стосунки з іншими слов'янськими народами, зокрема з поляками і чехами і пропагували там свої ідеї. Мріяли створити федерацію слов'янських народів в одну велику державу на зразок Сполучених Штатів. Ідеї рівности та братерства найперше заперечувала кріпаччина і саме її вважали братчики за найбільше лихо, а звільнення селян найперше входило в програм Кирило-методієвського братства, як також піднесення культурного рівня народних мас. Братство мало намір видавати популярні книжки і підручники а також видавати свій журнал, який здійсниний був лише через 15 років („Основа"). Навесні 1847 р. сусід по кімнаті Гулака студент Олексій Петров, довідавшись про існування братства, доніс поліції, діяльність братства була викрита, майже всих учасників його було заарештовано і засуджено на різні терміни кари.

7. I. 1846. Написано „Заповіт".

Напередодні Різдвяних Свят Т. Г. Шевченко приїхав до лікаря А. Козачковського до Переяслава. Він був тоді тяжко хорий, і, очевидно опанували його думки про можливу близьку смерть. Під впливом цих думок він і написав на першій день Різдва свій „Заповіт", що став для українців немов би другим національним гімном.

7. I. 1834. Народився письменник і поет Степан Рудапський.

В селі Хомутинцях на Поділлі, де його батько був священником Вчився в Кам'янець-Подільській семінарії, а потім на медичнім факультеті Петербурґського Університету. Почав писати ще в семінарії. Відомий насамперед, як автор доткиних „Співомовок", хоч писав більше прекрасні ліричні поезії, повні тонких почівань і глибокої туги („Зозуля", „Повій вітре на Вкраїну", „Ти не моя, дівчино дорогая", „Поле моє поле" і т. д.). Відомий також прекрасний його вирш, сповнений оптимізму, енергії і віри в успішність праці на народній ниві, „Та гей, бики, чогож ви стали".

Скінчивши університет виїхав на працю до Ялти. В цей період займався переважно перекладами чужих творів, з яких найцінніші: переклад „Слово о полку Ігоревім", Гомерової „Іліяси" та інш. Був також автором великих історичних поем „Мазепа", „Скоропада", „Вішій Олег", „Полуботок", „Апостол", „Мініх", „Цар-Соловей", драма „Чумак" та інші.

Страшна хвороба легень підірвала його життя і звела передчасно в могилу. Помер у 1873 р. в Ялті і там похований.

11. I. 1888. Помер поет Буковини Юрій Федькович.

Народився в 1834 р. в селі Путилові на Буковині. Був хрещений по латинському обряду і мав імена Осип Домінік. В дитячих роках великий вплив на нього мала його старша сестра по матері Марійка, яка дуже гарно співала гуцульських пісен і оповідала народних казок. Це розбудило в хлопцеві поетичний талант і навіяло йому любов до народу та його поезії. Вчився в Чернівцях, де його батько був тоді урядовцем. Мати жила в селі Путилові, провадячи господарство. Коли хлопцеві було 19 років батько намовив його вступити до військової служби. Поет побув у війську багато років, але ненавидів своє становище і все життя нарікав на батька. Під впливом німецької поезії та особистих знайомств з видатними німецькими поетами та культурними діячами того часу, спочатку писав німецькою мовою, але під впливом Антона Кобилянського та Костя Горбаля, почав писати українською мовою. Підчас війни з Італією, перебуваючи як офіцер у війську, написав свій перший український вірш „Нічліг" (1859 р.). Року 1862 вийшла збірка його творів. У цьому ж році через недугу мусив покинути військову службу, повернувся до Буковини, прийняв православну віру та ім'я Юрія. Сповнилась його горяча мрія — він на Буковині серед рідних йомо гуцульських гір. Він оселився в Путилові, провадив господарство, громадську працю (був навіть війтом) і віддавався літературній праці. Писав популярні книжки для т-ва „Просвіта" в Галичині, склав буквар українською мовою. Але з українським громадянством в Галичині не дійшов до згоди. Це його страшно гнітило і його опанував хоробливо-містичний настрій, що виявився особливо в захопленні астрологією. З цього духового пригноблення на короткий час вивела його праця в часопису „Буковина", а також у видавництві „Бібліотека для молоді". Року 1886 було урочисто відсвятковано 25-річний ювілей його літературної діяльности.

Федькович належить до найвизначніших українських ліриків і займає в українській літературі окреме почесне місце. Його поезії першої половини літературної діяльности, здебільшого присвящені темам з жовнярського життя — „Жовнярські думи", „Дезертир", „Сонні мари", „Святий вечір", „Новобранець", „Нічліг", „Підманжентов", „Підкастенедолев", „Окрушки" та інш. В своїх пізніших творах поет оспівував красу природи, гуцульських гір, гуцульський побут і всю криваву гуцульську славу. З більших повістей — „Серця не навчити", „Люба-згуба", „Опришок", „Сафат Зініч та інші, а також „Довбуш", „Керманич".

11. I. 1647. Помер Митрополіт Петро Могила.

Народився 1596 р., син молдавського князя. Освіту здобув у закордонних високих школах, між іншим у Сорбонському університеті, Париж. Спочатку був військовим і брав участь у знаменитому бою з турками під Хотином (1621) під командою гетьмана Сагайдачного. Року 1627 постригся в монахи Києво-Печерського монастиря, де його скоро обрано на архимандрита. Ставши 1633 р. митрополітом, мав під своєю владою Печерський, Михайлівський, Пустинсько-Миколаївський і Богоявленський Київські монастирі. Всі ці величезні матеріяльні засоби, а також авторитет свій серед духовенства, шляхти, козацтва і широкі зв'язки в польських і молдавських монашеських колах він використовував для піднесення і розвитку Української Православної Церкви. Історія українського православія не знає постаті вишої і важливішої, як митрополіт Могила. Він вступив на митрополічий престол скоро після проголошення на Берестейському Соборі (1596) унії з Римом, після якої Українська православна Церква опинилася в безправному і нелегальному становищі. Коли він приїхав до Києва до собору св. Софії, кияни радісно вітали в його особі свою першу національну перемогу по кількох роках поневолення та приниження. Коротка доба його митрополичого служіння (14 років) увійшла в історію, як доба розвитку культурної і національної праці, зокрема в ділянці духовній і взагалі шкільної освіти. Ним засновано богословсько-філософську школу, що пізніше називалась Києво-Могилянською Колегією, а пізніше Київською Духовною Академією, що проіснувала 300 років. Ца школа на протязі 17-го і 18-го віків була вогнищем духовної освіти для цілої східньої Европи.

Велика також заслуга його в справі видання богослужбових книжок, требників, богословських праць, догматичних, полемичних, історичних, а також в організації життя православної церкви під час її боротьби з унією і у відстоюванні прав православної церкви перед Римом і Москвою. З його ім'ям зв'язана також справа реставрації собору св. Софії та Десятинної Церкви, коли під її склепінням знайдено було мощі св. Князя Володимира.

14. I. 1649. Урочистий в'їзд Богдана Хмельницького до Києва.

Після перемоги над поляками під Жовтими Водами і під Корсунем, Гетьман Богдан Хмельницький урочисто в'їхав до столиці звільненої України. Народ з духовенством під радісний перезвін київських церков, захоплено вітав його, як свого визволителя.

20. I. 1921. Помер письменник Панас Мирний.

(Справжнє ім'я Панас Рудченко). Народився 1 травня (ст. ст.) 1849 р. на Полтавщині. Вчився в Миргороді та Гадячі. Помер у Полтаві в крайній нужді серед голоду і холоду. Року 1872 з'явився його перший твір вірш „Україна", а за ним перше оповідання „Лихий попутав". Писав поезії, оповідання, повісти і драми, висвітлюючи в своїх творах національні і соціяльні кривди, подаючи картини тяжких невідрадних обставин суспільного життя на Україні. Найпопулярніший його твір повість „Хіба ревуть воли, як ясла повні" написаний спільно з братом Іваном Рудченком (псевдонім Іван Білик), як також роман „За водою". З інших творів відомі „Лихі люди", „Повія", „Лихо давне і своєчасне", „Голодна воля", „Морозенко", драма „Лимерівна" та інш.

21. I. 1654. Переяславська угода з Москвою.

Довга і кривава боротьба України з Польщею дуже змучила Українське населення. До дальшої війни народ уже не мав сили, а небезпека насувалась, як з боку Польщі, яка не могла примиритись з втратою України, так і з боку Турків і Татар. Хмельницький вирішив звернутись до Москви, яка видалась йому тоді добрим спільником. Москва мала добре військо і могла допомогти в боротьбі з Польщею. Москвини були також православні, а тоді дуже гостро стояла справа боротьби між православієм і католицизмом. І хоч українська старшина розуміла, що Москва також може бути небезпечна, проте вважала, що вона не є такий ворог, як Польша.

Року 1654 у місті Переяславі з'їхались московські бояри для обговорення Союзу між Україною та Москвою. Цар через своїх послів обіцяв не втручатися у внутрішні українські справи, не брати податків, визнавати окремішність України, не порушувати українських традицій. З Переяслава українськи посли поїхали до Москви і там підписали договір, що звався „Переяславський трактат". Цар урочисто обіцяв, що він ні в чім не змінить українських прав та звичаїв і боронитиме Україну від її ворогів. Не вся українська старшина пристала на цей Союз, бо відчувала, що добра від нього не буде. І справді, дуже скоро Україна переконалась, що цар і не думав додержувати слова, але було вже пізно. Знесилена війнами Україна не могла боронити своїх прав, і незабаром московський уряд з допомогою свойого війська запровадив свої звичаї по всій Україні.

22. I. 1918. Центральна Рада в Києві видала IV. Універсал про оголошення України самостійною незалежною державою.

Це є один з найважніших днів в українській історії.

22. I. 1919. Проголошення в Києві Соборної України.

Цебто, об'єднання всіх українських земель в єдину самостійну Державу.

22. I. 1864. Народився поет Володимир Самійленко.

Відомий також під псевдонімом „Сивенький". На літературне поле вступив у 1886 р. у львівській „Зорі", а потім у харківсьі кому альманаху „Складка" (1887). Його поезії зібрані в збірці „Україна". Велику вартість мають його переклади Гомерової „Іліяси", Данте „Божественної Комедії" і Мольєрової комедії „Тартюф".

28. I. 1790. Народився поет Петро Гулак-Артемовський.

Був професором історії в харківському університеті та протягом десятьох років його ректором. Харківський університет на початку минулого століття був осередком української науки і спричинився до поширення національної свідомости серед української інтеліґенції. В 1816 р. при ун-ті почав виходити напівофіційний орган „Український вісник", що багато місця присвячував українським справам. Після нього виходили „Український Альманах", „Сніп", „Молодик". В Українському Віснику (ред. Квітка „Основ'яненко") в 1818 р. з'явився перший твір Гулака-Артемовського байка „Пан та собака". Написав ще кілька байок. В поезії Гулака-Артимовського сильно помітний вплив Котляревського. Написав також кілька перекладів балад Ґете та Міцкевича.

29. I. 1918. Бій під Крутами.

На Київ з півночі насувалось більшовицьке військо. Парлямент молодої Української Держави — Центральна Рада — та її Уряд стоїчно прикладали всіх сил, щоб оборонити столицю. Українське військо героїчно боролось з переважаючими силами ворога. І ось тоді в Києві та околицях зорганізувались добровільні військові дружини, переважно з студентів і старших гімназистів. Недосвічені і зле озброєні, вони кинулись назустріч ворогові, сподіваючись своїми молодими грудьми заступити йому шлях. Зустріч відбулась біля ст. Крути на Чернигівщині. П'яні озвірілі від крови матроси, оточили юнаків. Тільки одиницям удалось чудом залишитись живими. Триста заснули смертю мучеників. Триста молодих сердець згоріло, як жертви на алтарі Батьківщини.

— ∞ —

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ

В ч. 10 „Громадянки" під ілюстраціями „Гуцульський куток" і „Полтавські рушники" в дел. Байройт, вкралася помилка. Виставка ця була уладжена делеґатурою ОУЖ в Ерлянґен.

Monthly supplement To „Czas/Time"

Додаток до газети „ЧАС"

Друкарня Д. Сажнін, Авґсбург

Українські впливи в світовій моді

Українські впливи в світовій моді можна бачити з вишивки, що розташована на білому плащі саме так, як належиться на уставці в жіночій сорочці.

Плащ перший зліва являє собою майже не змодернізований зразок нашої чумарки.